

DIYANET DERGİSİ

ALLAH KATINDA DİN ; İSLÂMDIR !

Benim muvaffakiyetim
ancak Allah'ın yardımı
iledir. Ben yalnız O'na
güvenib dayandım ve
yalnız O'na dönerim.

Âyet Meâli: Hûd - 88

104 - 105

Şubat - Mart/1971

Cilt: 10 Yıl: 9

HAC BÜTÜN GÜNAHLARI YOK EDER Mİ?

LÜTFİ ŞENTÜRK

Ankara Merkez Vâizi

- Bilemedin mi ki İslâm, kendinden önceki günahları yok eder, hicret kendinden önceki günahları yok eder, hac kendinden önceki günahları yok eder." ●

İslâm'ın beş esâsından biri olan haccın kebâir (büyük günahlar) ı kaldırıp kaldırmadığı hemen her hac mevsiminde münakaşası yapılan konulardandır. Bu itibarla bu husustaki rivâyetleri toplamağa ve İslâm büyüklerinin görüşlerini naklederek konuyu açıklamağa çalışacağız.

Haccın, bütün günahların bağışlanmasına vesîle olduğu, İbn-i Mâce'nin tahrîc ettiği şu hadîs-i şerîfle müjdelenmektedir:

إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعَا أُمَّتَهُ عَشِيَّةَ عَرَفَةَ بِالْمَغْفِرَةِ فَاجْتَبَىٰ أَخِي قَدَغَ فَرَّتْ لَهُمْ مَا خَلَا الظَّالِمَ فَأَتَىٰ أَخِيذًا لِلْمَظْلُومِ مِنْهُ قَالَ: أَيُّ رَبِّ إِنْ شِئْتَ أُعْطِيتَ الْمَظْلُومَ مِنَ الْجَنَّةِ وَغَفِرْتَ لِلظَّالِمِ فَلَمْ يُجِبْ عَشِيَّةَ فَلَمَّا أَصْبَحَ بِالْمُزْدَلِفَةِ أَعَادَ الدُّعَاءَ فَاجْتَبَىٰ إِلَيَّ مَا سَأَلَ قَالَ فَضَحِكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْ قَالَ تَبَسَّمَ فَقَالَ لَهُ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ يَا بَنِيَّ أَنْتَ وَأَخِي إِنْ هَذِهِ لَسَاعَةٌ مَا كُنْتَ تَضْحَكُ فِيهَا فَمَا الَّذِي أَضْحَكَكَ أَضْحَكَكَ اللَّهُ سِنَّكَ قَالَ إِنْ عَدَّ اللَّهُ إِبْلِيسَ لِمَا عَلِمَ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ اسْتَجَابَ دُعَائِي وَغَفَرَ لَأُمَّتِي أَخَذَ التُّرَابَ فَجَعَلَ يَحْتَوِيهِ عَلَى رَأْسِهِ وَيَدْعُوهُ بِالْوَيْلِ وَالشُّبُورِ فَأَضْحَكَنِي مَا رَأَيْتُ مِنْ جَدِّهِ ۞

"Peygamber (S.A.S.) arefe akşamı ümmetinın mağfireti için düâ etti. Düâsına, 'Muhakkak ki ben zâlimden başkasını mağfiret ettim' diye icâbet olundu. 'Zâlimden ise mazlûmun hakkını alırım' buyurdu. Rasûl-i Ekrem;

— Ey Rabbim, dilersen mazlûma Cennet'te (derece) verir zâlimi de mağfîret edersin, diye düâ etti ise de Arâfat'ta bu düâsına Allâh-u Teâlâ icâbet etmedi. Sabah vakti Müz-delife'de aynı düâyı tekrarladi. Bu defa düâsına icâbet edildi (istediği kendisine verildi). Râvî, Rasûlullah güldü veya gülümsedi, dedi. Bunun üzerine Ebû Bekir ve Ömer (R. An-humâ);

— Anam babam size fedâ olsun, bu saatte siz gülmezdiniz, sizi güldüren nedir? —Allah sizi dâimâ güldürsün— dediler. Rasûl-i Ekrem;

— Allâh'ın düşmanı İblîs, Allâh-u Teâlâ'nın düâmı kabûl ederek ümmetimi mağfîret buyurduğunu anlayınca toprağı alıp başına çalmağa ve vay sana helâk oldun diye feryâda başladı.. İşte şeytan'ın görmüş olduğum bu feryâdı benî güldürdü, buyurdu"¹.

İşte haccın, bütûn günahlara keffâret olduğuna delâlet eden hadîs-i şerîf budur.

Şimdi bu hadîs-i şerîfi inceleyelim:

1 — Evvelâ hadîs-i şerîfteki "ümmet"ten maksat, kendisiyle hacceden Ashâbı mı yoksa mutlak ümmeti mi olduğu belli değildir. Nitekim hicrî 1138'de vefat eden Senedî,

hadîs-i şerîfteki (^{لَا مِثْلَهُ} ümmeti için) den maksat, ya kendisiyle beraber hacceden Ashâbı veya kıyâmete kadar ümmetinden haccedecek olan kimseler, yâhut da —ister haccetsin, etmesin— mutlak ümmetidir, diyerek² her üçüne de ihtimali olduğunu göstermiştir.

2 — Hadîs-i şerîfin râvîleri arasında itimada şâyan olmayan Abdullah b. Kinâne bulunduğuna için, İbnü'l-Cevzî (508-597) hadîsi, zayıf kabûl ediyor³. İmam Buhârî (194-256) de bu zâtın rivâyet ettiği hadîsin sahîh olmadığını söylüyor⁴. İbn-i Hibbân (- 354) Kinâne'yi de, eğlu Abdullâh'ı da itimada şâyan görmüyor. Fakat İmam Süyûtî (- 911), İbn-i Hâcer (773 - 852) in İbnü'l-Cevzî'ye bu konuda bir reddiye yazarak, hadîsi müdafaa ettiğini söylüyor⁵.

Beyhakî (384 - 458); "Bu hadîs isnad yönünden zayıf ise de bunu te'yid eden pek çok delil var" diyor⁶.

Allâme İbn-i Nuceym "Bahr-i Râik"de, hadîs hâfızları her ne kadar bu hadîs-i şerîfi isnad yönünden zayıf buluyorlarsa da bunu te'yid eden pek çok delil olduğunu söylüyor ve bu delilleri şu şekilde sıralıyor:

a) Ahmed b. Hanbel (164 - 241) in sahîh isnad ile İbn-i Abbas (R.A.) dan rivâyet ettiği bir hadîsde müşârunileyh şöyle diyor:

كَانَ فُلَانٌ رَدِيْفَ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ عَرَفَةَ قَالَ فَجَعَلَ الْفَتَى
يُلَاحِظُ النِّسَاءَ وَيَنْظُرُ إِلَيْهِنَّ قَالَ وَجَعَلَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْرِفُ
وَجْهَهُ بِيَدِهِ فِي خَلْفِهِ مَرَارًا قَالَ وَجَعَلَ الْفَتَى يُلَاحِظُ إِلَيْهِنَّ قَالَ فَقَالَ لَهُ رَسُوْلُ اللهِ
صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ابْنُ أَخِي إِنَّ هَذَا يَوْمٌ مِّنْ مَّلَكٍ فِيهِ سَمْعُهُ وَبَصَرُهُ وَلِسَانُهُ غُفْرَلُهُ ۖ

(1) Sünen-i İbni Mâce, Mısır 1313, c. 2, s. 123.

(2) Aynı eser ve aynı sayfa kenarı.

(3) Taakkubat-i Suyûtî alâ Mevzû'at-i İbni Cevzî, Lâhor 1303, s. 30.

(4) Sünen-i İbni Mâce, c. 2, s. 123 (kenarı).

(5) Taakkubat-i Suyûtî Alâ Mevzû'at-i İbni Cevzî, s. 30; Sünen-i İbni Mâce, c. 2, s. 123.

(6) Taakkubat-i Suyûtî Alâ Mevzû'at-i İbni Cevzî, s. 30.

"Arefe günü falanca Rasûlullâh'ın redîfi idi. Bu genç kadınları düşünüyor ve onlara bakıyordu. Rasûlullah (S.A.S.) arkasından eliyle birkaç defa gencin yüzünü kadınlardan çevirdi. Genç yine onları düşünmeğe başladı. Râvi diyor ki: Rasûlullah (S.A.S.) o gence;

— Kardeşimin oğlu, bugün öyle bir gündür ki, bugünde herkim kulağına, gözüne ve diline sâhip olursa günahları bağışlanır, buyurdu, dedi"⁷.

b) Buhârî'nin Ebû Hureyre (R.A.) den merfu' olarak rivâyet ettiği hadîsde ise, Ebû Hureyre (R.A.) şöyle diyor:

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ حَجَّ فَلَمْ يَرُقْهُ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ كَيَوْمِ
وَلَدَتْهُ أُمُّهُ *

"Rasûlullah (S.A.S.) in şöyle buyurduğunu işittim: Bir kimse hacceder ve hac esnasında fenâ söz söylemez ve büyük günahlardan çekinir, küçük günahları işlemekte ısrar etmezse, o kimse günahlarından arınarak annesinden doğduğu günkü gibi Hac'dan döner"⁸.

c) Müslim'in (204 - 261) merfu' olarak rivâyet ettiği bir hadîs-i şerîfde, Amr b. el-Âs (R.A.) Rasûl-i Ekrem (S.A.S.) Efendimiz'e gelerek, mağfiret olunmak şartıyla kendisine biat etmek ve müslüman olmak istediğini söylediğinde, Peygamberimiz (S.A.S.) Amr b. el-Âs'a;

أَمَّا عَلِمْتَ أَنَّ الْإِسْلَامَ يَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهُ وَأَنَّ الْمِجْرَةَ تَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهَا وَأَنَّ
الْحَجَّ يَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهُ ...

"Bilemedin mi ki İslâm, kendinden önceki günahları yok eder, hicret kendinden önceki günahları yok eder, hac kendinden önceki günahları yok eder." buyurmuşlardır⁹.

d) İmam Mâlik (93 - 179) in Talha b. Ubeydullah b. Kürebz (R.A.) den tahrîc ettiği bir hadîs-i şerîfde, Rasûl-i Ekrem (S.A.S.) in şöyle buyurduğu rivâyet edilmiştir:

مَا رَوَى الشَّيْطَانُ يَوْمًا هُوَ فِيهِ أَصْغَرُ وَلَا أَدْحَرُ وَلَا أَحْقَرُ وَلَا أَغْيَظُ مِنْهُ فِي يَوْمٍ
عَرَفَهُ وَمَا ذَاكَ إِلَّا لِمَا رَأَى مِنْ تَزَلُّبِ الرَّحْمَةِ وَمَجَاوِزِ اللَّهِ عَنِ الذُّنُوبِ الْعِظَامِ *

"Şeytan, arefe gününden daha çok küçülmüş, daha fazla hayırdan uzaklaşmış, daha ziyâde hakîr ve zelîl ve daha çok kinli ve öfkeli olarak başka hiçbir günde görülmemiştir. Bunun sebebi, Allâh'ın bu günde rahmetinin inmesi ve büyük günahlardan vazgeçtiğini görmesinden başka bir şey değildir"¹⁰.

3 — Bu hadîs-i şerîfler, haccın günahlardan arınmağa vesîle olduğunu ifade etmektedir. Her ne kadar hadîs-i şerîflerde işlenen günâhın çeşidi tasrih edilmiyorsa da, mu-

(7) Müsnedü'l-İmâm ebî Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel, Mısır 1303, c. 1, s. 329.

(8) Buhârî, Bâb-u vucûbi'l-Hacc ve fadlîni.

(9) Sahîh-u Müslim, İstanbul 1229, c. 1, s. 78.

(10) Muvattau'l-İmâmi'l-Mâlik, Mısır 1348, c. 1, s. 292.

haddisler, bu günahların Allâh'a karşı olup kul hakkına taallûk etmeyen günahlar olduğunu söylemişlerdir. Nitekim İmam Tirmizî (200 - 279) bunu söyleyenlerdendir¹¹. Çünkü işlenen günah kul hakkına taallûk ediyorsa, bu hakdan arınmadıkça yapılacak tevbe bile sahîh ve makbûl değildir¹². Hattâ Kadî İyâz (476 - 544), Ehl-i Sünnet'in kebâir (büyük günahlar) in ancak tevbe ile yok olacağına ittîfak ettiğini söylüyor¹³.

Allâme İbn-i Nüceym "Bahri Râik" adlı eserinde, haccın, —kul hakları şöyle dursun— Allâh'a karşı işlenen günahları bile yok etmesi kesin değildir. Hac, Allâh'a karşı işlenen günahları yok eder dediğimiz zaman, bâzılarının zannettiği gibi borç düşer mânâsına değildir. Belki borcun geriye bırakılması günâhını yok eder, yoksa borcu düşürmez, diyor¹⁴.

İbn-i Âbidîn merhum bunu şöyle îzah ediyor: Namazı vaktinde kılmayan kimse bir büyük günah işlemiştir. Bir de ayrıca kılmadığı bu namazın kazası da üzerine vâciptir. Hac günahları yok eder dediğimiz zaman, namazı geciktirmenin günâhını yok eder. Kılmadığı namazlar borç olduğu için onlar sâkit olmaz. Mutlaka kılınması lâzımdır. Tutmadığı oruçlar, vermediği zekât da böyledir. Ancak bu vâcipleri geciktirmenin günâhından kurtulur, bunları ödemesi lâzımdır¹⁵. Bu da hacc-ı mebrûr olduğu takdirde böyledir. Hacc-ı mebrûru, kendisine günah karışmayan hac veya makbûl olan hac veyâhut da eski hâline nazaran daha hayırlı ve salâha yüz tutmuş olmakla, semeresi sâhibinin üzerine görülen haccdır, diye târif etmişlerdir. Zâten Cenâb-ı Allah, ancak takvâ sâhiplerinin yâni günahlardan sakınan ve kötülüklerden arınan kimselerin yapmış oldukları ibâdetleri kabûl eder.

Hulâsa hac, dünyevî ve uhrevî, ferdî ve içtimâî pek çok faydaları olan bir ibâdetdir. Kendisine farz olan bu ibâdeti usûlüne uygun olarak ve her çeşit kötülüklerden sakınarak îfâyâ muvaffak olan kimsenin —kul borcu ve zimmetindeki vâcipler hâric— diğer günahları bağışlanır ve annesinden doğduğu günkü gibi tertemiz olur. Bununla beraber, Cenâb-ı Allah dilerse —kul hakkı dâhil— şirkten başka bütün günahları mağfîret buyurur. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de;

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ ...

"Şüphesiz ki Allah, kendisine eş tanınmasını mağfîret etmez. Ondan başkasını, dileyeceği kimseler için, mağfîret eder." buyurulmuştur¹⁶.

Cenâb-ı Allah bütün müslüman kardeşlerimize o mübârek makamları ziyâret etmeği nasîb etsin. Âmîn.

(11) İrşâdü's-Sari li şarh-i Sahîhi'l-Buhâri, Mısır 1304, c. 3, s. 97.

(12) Riyazu's-sâlihîn, Tevbe bahsi.

(13) El-Bahrü'r-Râik Şerh-u Kenzî'd-dekâik, İbni Nuceym, Mısır c. 2, s. 363-364.

(14) Aynı eser.

(15) İbni Abidîn, Hac bahsi.

(16) En-Nisâ: 48.